

NAJEŹDŹAĆ (63) *vb impf*

-żdź- (23), -źdz- (22), -zdź (2), -zdz- (5).

Oba a, jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie); -é- (6) SarnStat, -e- (5) Mącz.

inf najężdzać (11). ◇ praes 1 sg najężdżam (2). ◇ 3 sg najężdżą (2). ◇ 3 pl najężdżają (8). ◇ praet 3 sg m najężdżał (14). n najężdżało (1). ◇ 3 pl m pers najężdżali (14). ◇ fut 3 sg m będzie najężdżał (1). ◇ con 3 sg m by najężdżał (1). ◇ 3 pl m pers by najężdżali (4). ◇ part praes act najężdżając (4). ◇ impers praet najężdż(a)no (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Wkraczać zbrojnie do obcego państwa; kraju, czyjeś posiadłości, domu itp.; napadać; incursare Mącz, Cn; infestare Modrz, Cn; invadere JanStat, Cn; diripere, impetere, spoliare, vastare, vexare Mącz; incursitare Cn (62) : Sármaé náieždźáli y czynili oty tám kráiny BielKron 336v; Impeto, Przypadam/ nácieram/ náyeždźam. Mącz 295d, 491d [2 r.].*

najeżdżać kogo, co (28): LibLeg 11/170; Tatarzy Nogayfci y Kozanfci ci Mořkwę nawięcey naiezdzaia [invadunt]. MiechGlab 35; Ptolomeus Epifanes/ tego náieždżał Antyoch wielki BielKron 128v, 165v, 173, 241, 361v, 367 (9); BielSpr 39, 42, 56; Xiążę Litewfkie/ [...] Ruřkie ziemie pod Węgrámi náieždżało StryjKron 457, 165, 200, 295, 487, 637; SarnStat 16 marg; KmitaSpit A3. Cf kogo, co skąd; »najeżdżać granice«.

najeżdżać kogo, co skąd (4): LibLeg 11/139; mieřcá teř kthore bárzo dáleko od nich [Rzymian] były/ y Krole kthorzy ie náieřdzáli [!] od kráiořw źemie [supervenerant eis ab extremis terrae]/ řtárli y porářiłi porářiřką okrutną Leop 1.Mach 8/4; BielKron 297, 368v.

najeżdżać na kogo, na co (10): MetrKor 34/135v [2 r.]; [Tarkwinijus] Náieždżał ná páńřtvo oycowfkie wiele ludzi y korzyřci pobieráiaç BielKron 104, 102; StryjKron 280; ludzie řwowlni náieřdzáli ná máieřnořci pewnych ořóřb/ y ná dobrá nářze/ y tám řá w niektóřych pobiři SarnStat 439; SkarKazSej 700b. Cf najeżdżać komu na co; »na dom najeżdżać«.

najeżdżać komu na co (1): Widząc go [króla rzymskiego] ták Látini bárzo řtátecznego/ Y ieři mu náieřdzáç tám ná páńřtwá iego PaprPan Hhv.

najeżdżać nad co (1): Drabi nářzy [...] wiele ich pořtrzeláli/ zwałřczá thy ktorzy náieřdzáiaç nád oboř wywabiaři ná hárc BielKron 421v.

najeżdżać dokąd (6): [Amurat] náieřdzáł teř do Epiru to ieřt Albánieř BielKron 242v; ktorych [panów litewskich] potym Gedimin [...] gdy tákże ná nowym iego páńřtwie do Litwy z Krzyřakámi náieřdzáli iáko zmiennikóř y zdraycow oyczyny porářiřwřzy y poimawřzy/ dał potráçiç. StryjKron 385, 245, 250, 280, Cf najeżdżać dokąd skąd.

najeżdżać dokąd skąd (1): do Polřkich kráin czeřto naieřdżał z Belzá/ z drugimi Xiążęty Litewfki StryjKron 447.

W połączeniach szeregowych (6): z tej swej woli a wszeteczności, której się wiele już w Polsce narodziło, będą się chcieć zdobywać, wydzierając najeżdżając, łupiąc. Diar 66; BielSpr 56; ModrzBaz 64; którzy Dzięięćiny/ [...] y imioná rucháiaç kořciołóm [...] wydziériaia náieřdzáiaç/ okupuiaç/ nieřpráwiedliwie ciářziaiaç/ wyciągáiaç álbo iákimkolwiek řpořobem cięřkořci im czynia SarnStat 226, 897; SkarKazSej 692a.

W charakterystycznych połączeniach: *najeżdżać insuły, krainy, krześcijan, książęta, namioty, obozy, państwa, umarłe, wojsko* (2), *wołości, ziemie* (5); *najeżdżać do krain, do księstw, do ziemie; najeżdżać na dobro (dobre)* (2), *na imienie, na majątności, na namioty, na państwa* (3); *najeżdżać nad oboz*.

Zwroty: »często, ustawicznie najeżdżać« (2:2): *Incurso, Vítávicznie náyeždžam Mącz 74c; Xiążę Skirgayło [...] zebrałszy fię z więtfzym ludem/ Niemieckie obozy vítávicznie pod Wilnem náieždżał StryjKron 487, 295, 447.*

»na dom najeżdżać« (2): *SarnStat 1169; przed łąsiádem vćieka/ y drży/ który go w tey wolności ná dom náieždża y zabija/ y máiętność wylupi. SkarKazSej 692a.*

»najeżdżać granice« (2): *Dáleko łą gorfzy cí/ ktorzi w Rzeczypospolitey/ iákoby w temże murze miełzkáiąc/ fwoie łąsiády zábijáią/ niżli oni ktorzi náieždżáią gránice [infestant fines] nálze/ mury tłuką/ ná dáchy ognie miecą. ModrzBaz 64; StryjKron 165.*

»gwałtem, gwałtownie najeżdżać« [szyk zmienny] (2:2): *a yefthly ctho bándzye nakogo nayełdzal gwalthem z obu stron a bándzye thego sznak thedy stharofthowye z obu stron Bądą powynny oglyądacz MetrKor 34/135v, 34/135v; LibLeg 11/139; BielSpr 56.*

»prędko najeżdżać« (2): *Electi milites ad pernicitatem, Którzi by prętko náyeždżáli. Mącz 292c; BielSpr 56.*

»najeżdżać porządniejszą sprawą« (1): *A iufz nie ták dla łupów iák dla rozłzerzenia Pánłtwá/ y gránic łpolną mocą przymnożenia/ Náieždżáli do Ruśi porządnieyfzą łprawą StryjKron 250.*

»najeżdżać z obu (a. ze wszystkich) stron« (3): *aby zadny zobu stron naynego ymyenye nyenayełdzal MetrKor 34/135v, 34/135v; Rołkazał mu [Dawidowi] Pan Bog áby s tyłu zá nimi [Filistynami] łzedł á náieždżał ze wfzytkich łtron BielKron 70.*

»wtarczkami najeżdżać« (1): *Rułkie pánłtwá [Połowcy] vítávicznymi wtarczkámi náieždżáli StryjKron 200.*

Szeregi: »nachodzić [na co] abo najeżdżać« (1): *A Iełliby który Szłáchćic [...] Szłáchćicá któręgo [...] zábil/ vbił ábo ránil: tákowi/máią bydź ładzeni y karáni/ [...] iákó cí/ ktorzy nie chodzą [lege: nachodzą] ná domy włáfné łzłácheckie ábo náieždżáią. SarnStat 1169.*

»gubic a najeżdżać« (1): *Otho [...] Węgry y ine nieprzyiaciele poráził/ ktorzy gubili á náieždżáli Włofkie zyemie. BielKron 173.*

»najeżdżać i odjeżdżać« (1): *ku Prftu [...] przyciągali y odciągali/ naieždżaiącz y odieždżaiącz [ibant et redibant, aliquando appropinquando, nonnunque vero fugiendo], iako obyczay iefł Tatarłki. MiechGlab 15.*

»najeżdżać i pustoszyć« (1): *[Tatarowie] częłtokroć źiemie Rułkie ledá kiedy náieždżáli á pułtofzyli. BielKron 388.*

»najeżdżać a straszyć« (1): *Teogenes, [...] chcąc doświádczyć chuci łwych y łercá dobrego káżdego z ofobná/ połtał tháiemnie [...] áby naieždżáli á łtrálfzyli woýłko iego BielSpr 42.*

»szkodzić (a, szkody czynić) i (a) najeżdżać« [szyk 1:1] (2): *LibLeg 11/170; Látini [...] náieždżáli ná iego pánłtwá/ á łzkody wielkie czynili. BielKron 102.*

W przen [kogo] (1) : *łzkodliwfzy łą thákowi ludzie niż Krukowie/ ktorzy tylko vmárłe náieždżáią/ á pochlebcá y żywym zdráde zmyłła. Phil H.*

Przen: Występować przeciw komuś, prześladować (6) :

najeżdżać kogo (5): Oto wzyficy ktorzy cię náieżdżią [omnes succensi contrate] zawnfytżdą fię á będą pohánbieni *BibRadz Is 41/11; CzechEp 15; Phil R2. Cf najeżdżać kogo o co; »by nieprzyjacioły najeżdżać«.*

najeżdżać kogo o co (1): BielKron 367 cf »prześladować i najeżdżać«.

najeżdżać [na kogo], na co (1): GliczKsiqż K8v cf Szereg; [Izaż nie ten to [o św. Pawle] ktorzy gwałtownie náieżdżał w Ieruzálem na ty/ ktorzy wzywáli imieniá tego [Jezusa]? WuJPosŚw 1584 140 (Linde)].

W połączeniu szeregowym (1): I.M. [...], łobie tego/ iákoby rzeczy łufzney y przyftoyney/ wedle mniemánia fwoiego/ pozwalá: iż też ták teraz kościoł iego dżiáła: zá ktorym on iáko zá páwęzą ftoiąc/ tym śmieley nas lży/ háńbi/ náiezdza *CzechEp 15.*

W przeciwstawieniu: »najeżdżać ... bronić« (1): GliczKsiqż K7v cf »by nieprzyjacioły najeżdżać«.

Zwroty: »by nieprzyjacioły najeżdżać« (1): Szkoły [...] pobudowano v ludzi [...] krześcianyńfkich/ yedno dla dziattek młodych/ áby thám [...] ćwiczenia nábywały/ grzech á bład by nyeprzyjacyoły główne náyezdżać/ á dobroci y prawdy bronić áby vmyeli. *GliczKsiqż K7v.*

»potwarzami najeżdżać« (1): Tá tedy bayká niech będzie zá náukę Senatorom vřtrzegác fię zdrády tych ktorzy potwarzámi tych náieżdżią/ ktorym równi cnotą być nie mogá *Phil R2.*

Szeregi: »prześladować i najeżdżać« (1): dziwnym obyczáiem [Łokietko] prześladowáły náieżdżał Przemyśławá o Monárchią. *BielKron 367.*

»wrywać się a najeżdżać« (1): Tem łpołobem też od Heretyków [...] áby fię w kołcyoł nie wrywáli á nań nie náyezdżáli/ dzyatki tego w łzkołách fię vczą *GliczKsiqż K8v.*

2. Wjeżdżać [na co czym] (1) : Ná té namioty/ gdzie Połowie y Rádá zásiadáią/ áby żaden ták końmi/ iáko y wozmi náieżdżać/ áni między namioty łtáwiác wáżyć fię nie śmiał *SarnStat 16.*

Synonimy: 1. nachodzić, napadać.

Formacje współrdzenne cf JECHAĆ.

Cf NAJEŹDŹAJĄCY, NAJEŹDŹANIE, NAJEŹDŹANY